

ชมวัดในท้องที่อำเภอพรหมพิราม

ตอนนั้นผู้เขียนจะพาท่านผู้อ่านเที่ยวชมโบราณวัตถุสถานในท้องที่ต่างอำเภออีกอำเภอหนึ่งของเมืองพิษณุโลก คืออำเภอพรหมพิราม ซึ่งมีที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำน่านปากตะวันออกห่างจากตัวจังหวัดพิษณุโลกตามลำน้ำน่าน ประมาณ ๓๕ กิโลเมตร ตามทางรถไฟ ๒๖ กิโลเมตร สำหรับการเดินทางไปยัง **อำเภอพรหมพิราม** นั้น ที่สะดวกที่สุดก็คือทางรถไฟ เพราะมีสถานีรถไฟพรหมพิราม ส่วนทางรถยนต์จากพิษณุโลกนั้นต้องไปถนนสิงห์ขันธ์ (สายพิษณุโลก-สุโขทัย) ราว ๑๒ กิโลเมตรเศษ แล้วเลี้ยวขวาไปตามถนนลูกรังอีกประมาณ ๑๗ กิโลเมตร ก็จะถึงท่าน้ำฝั่งตรงข้ามของที่ว่าการอำเภอพรหมพิราม แล้วลงเรือข้ามฟากไปยังที่ว่าการอำเภอพรหมพิรามได้

สำหรับอำเภอพรหมพิรามนี้เคยเป็นเมืองมาก่อนชื่อว่าเมืองพรหมพิราม ต่อมาได้เปลี่ยนมาเป็นอำเภอขึ้นกับจังหวัดพิษณุโลก ส่วนชื่อ “พรหมพิราม” นั้นยังหาหลักฐานไม่พบว่าทำไมจึงชื่อนี้

และใครเป็นผู้ตั้งชื่อ

ต่อไปผู้เขียนจะพาท่านผู้อ่านเที่ยวชมโบราณวัตถุสถานตามวัดต่างๆ ในท้องที่อำเภอพรหมพิราม ซึ่งมีอยู่หลายวัดด้วยกัน ส่วนใหญ่วัดเหล่านั้นตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่าน เช่น วัดแรก คือ **วัดไผ่ขอน้ำ** ซึ่งตั้งอยู่ปากตะวันตกของแม่น้ำน่าน ห่างจากตัวจังหวัดพิษณุโลกตามทางรถยนต์ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร โดยไปตามถนนสายพิษณุโลก-สุโขทัย แล้วเลี้ยวขวาไปตามถนนที่จะไปยังที่ว่าการอำเภอพรหมพิรามนั่นเอง เมื่อเลี้ยวขวาไปประมาณ ๒ กิโลเมตร ก็จะถึงวัดไผ่ขอน้ำ เดิมวัดนี้มีชื่อว่า “วัดกุฎีลาย” โบราณวัตถุสถานที่น่าสนใจของวัดนี้ก็คือจิตรกรรมฝาผนังซึ่งเขียนไว้ที่ผนังของหอสวดมนต์ เรื่องพระเวสสันดรชาดก นับว่าเป็นจิตรกรรมฝาผนังที่ผู้เขียนคิดว่าสวยที่สุดที่พบในจังหวัดพิษณุโลก เพราะสวยกว่าที่วัดราชบูรณะ และอาจจะเขียนรุ่งเรืองราวคราวเดียวกับที่วัดราชบูรณะคือราวสมัยรัตนโกสินทร์ตอนปลายตรงกับสมัยรัชกาลที่ ๔ จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระเวสสันดรชาดกนี้มีครบทุกกัณฑ์ โดยบรรยายภาพเป็นกัณฑ์ๆ ไป ตั้งแต่ต้นจนจบ ทำให้ทราบถึงการแต่งกาย ประเพณีและลักษณะเฉพาะอย่างของชาวชนบทได้อย่างดี ภาพที่เขียนนมเต็มผนังตั้งแต่พื้นไปจดหลังคาทีเดียว แต่ที่น่าเสียดายอย่างยิ่งก็คือภาพบางแห่งลบเลือนไปบ้างแล้ว เพราะถูกน้ำฝน

รว่ำไหลลงมาเป็นทาง และถูกครุฑบ้าง ผู้เขียนคิดว่าทางกรมศิลป์
 ปากรคงยังไม่ได้ขันทะเบียนไว้เป็นโบราณวัตถุสถานของชาติอย่าง
 แน่นอน ถึงนั้นก็ควรรีบดำเนินการได้แล้ว รวมทั้งหาทางรักษา
 ไว้ด้วย มิฉะนั้นจะลบเลือนเสียหายหมด

นอกจากจิตรกรรมฝาผนังแล้ว ผู้เขียนยังพบ “พระบฏ”
 ซึ่งเป็นจิตรกรรมที่เขียนบนผ้า เป็นเรื่องพระเวสสันดรชาดกเช่น
 เดียวกับที่ฝาผนัง ภาพทั้งหมด ๒๖ ภาพเขียนบนผ้า ๑๓ ผืน
 โดยเขียนทั้ง ๒ ด้าน ภาพเหล่านี้เขียนบอกไว้ด้วยว่า “เขียนเมื่อ
 พ.ศ. ๒๔๐๕ จุลศักราช ๑๒๒๔” ผู้เขียนคิดว่า ภาพเหล่านี้คง
 จะเขียนพร้อมกับจิตรกรรมฝาผนังที่หอสวดมนต์ก็ได้ และอาจจะ
 เป็นผู้เขียนคนเดียวกันก็ได้ เพราะฝีมือในการเขียนเหมือน ๆ กัน
 แต่ก็น่าเสียดายที่ภาพดังกล่าวชำรุดเสียเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากถูก
 ม้วนเก็บไว้ และทางวัดได้ให้ช่างเขียนลอกไว้ใหม่อีกชุดหนึ่ง เพื่อ
 นำไปติดบนศาลาเมื่อมีเทศน์มหาชาติทุกปี เพราะถ้านำภาพเดิมไป
 ติดคงจะชำรุดมากขึ้นไปอีก ประกอบกับภาพเดิมไม่สมบูรณ์ด้วย
 และก็นับว่าโชคดีที่วัดไม่ให้ช่างเขียนซ่อมภาพเดิม เพราะคงจะทำ
 ให้เสียหายมากกว่าเดิมก็เป็นได้ นอกจากนี้ในบริเวณวัดไผ่ขน้า
 ยังมีเจดีย์เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองเก่าแก่อีก ๑ องค์ด้วย แต่ยอดหัก
 ฐานก็ชำรุดมาก และยังมีซากบันไดชั้นไปบนฐานของเจดีย์ด้วย

ถ้าจากวัดไผ่ขอน้ำลงไปทางใต้ ประมาณ ๑ กิโลเมตร มีวัดที่น่าสนใจอีกวัดหนึ่งคือ **วัดท่าไชย** เดิมบริเวณวัดตั้งอยู่ริมแม่น้ำนาน แต่ถูกน้ำกัดเซาะตลิ่งพังลงไปเรื่อยๆ ทางวัดจึงย้ายวัดไปตั้งอยู่ลึกเข้าไป โดยอยู่ไกลจากริมแม่น้ำ แต่ก็มีบริเวณวัดติดต่อกับบริเวณวัดเดิมนั่นเอง ซากโบราณวัตถุสถานที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำนานเดิมก็ยังมียูบ้าง คือกำแพงแก้ว ซึ่งยังสังเกตเห็นเป็นแนวชัดเจน แต่กำแพงน้ำไปส่วนหนึ่ง ภายในกำแพงแก้วยังมีซากผนังวิหารเหลืออยู่ ๑ ตัน ผนังวิหารนี้มีลักษณะเจาะช่องผนังแทนหน้าต่าง และมีซากพระพุทธรูปไม่มีเศียร ๑ องค์ ซึ่งมีหน้าตักกว้างราว ๒ เมตร ซากศิลาแลงมีอยู่มากมาย สภาพปัจจุบันสังเกตเห็นว่ามีชุมชนคนหาของเก่าจนเหลือแต่ซากเท่านั้นเอง ทราบว่าเพิ่งขุดค้นกันเมื่อ ๓ ปีที่แล้วมานเอง มีผู้เล่าให้ฟังว่า เดิมมีโบสถ์อยู่ริมตลิ่ง ๑ หลัง แต่ได้พังลงน้ำไป ทางวัดจึงได้สร้างขึ้นใหม่ซึ่งอยู่ไกลจากตลิ่งเข้าไปมาก และยังมีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่เพิ่งล้มลงน้ำเล็กน้อยว่ามีอาการขุดค้นกันเมื่อ ๓ ปีก่อน และได้พบพระพุทธรูปปูนปั้นเป็นจำนวนมาก และได้เก็บไว้ที่วัดไผ่ขอน้ำเป็นจำนวนมากพอสมควร ผู้เขียนสังเกตว่ามีลักษณะเป็นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย จึงทำให้นึกคิดต่อไปอีกว่า วัดท่าไชยคงจะเป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่ง อาจจะเก่าถึงสมัยอยุธยาตอนต้นหรือสมัยสุโขทัยก็ได้ ถ้าหากได้

รักษาไว้อย่างดี และได้มีการสำรวจจุดค้นอย่างถูกหลักวิชาแล้ว
คงจะทราบเรื่องราวของวัดนี้อย่างมากทีเดียว

ถัดจากวัดไผ่ขอน้ำขึ้นไปทางเหนือยังมีวัดที่น่าสนใจอีก
หลายวัด เช่น **วัดย่านขาด** (วัดเสนา) ซึ่งตั้งอยู่ในท้องที่ตำบล
พรหมพิราม เหตุที่มีชื่ออีกชื่อหนึ่งว่า **วัดเสนา** นั้น มีผู้เล่าให้
ผู้เขียนฟังว่า เป็นวัดที่คู่กับวัดเสนาสน์ อำเภอวัดโบสถ์ ฐรฐฐฐฐ
มีผู้ได้พระบรมสารีริกธาตุมา แต่ยังคงตกลงกันไม่ได้ว่าจะให้วัดเสนา
หรือวัดเสนาสน์ดี จึงให้มีการสร้างวัดแข่งกัน ปราบกฐว่าวัดเสนาสน์
ใช้ผ้าขาวสร้างลวงตา จึงเหมือนว่าสร้างเสร็จก่อน ดังนั้นพระบรม-
สารีริกธาตุจึงตกเป็นของวัดเสนาสน์ สำหรับในบริเวณวัดย่านขาด
หรือวัดเสนานมีซากเจดีย์เหลืออยู่ มีผู้ขุดได้พระพุทธรูปองค์เล็กๆ
เป็นจำนวนมาก และยังมีผู้เล่าให้ผู้เขียนฟังว่า เดิมมีโบสถ์เก่า
หลังหนึ่ง และมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่แต่ชำรุดอยู่ภายในโบสถ์ด้วย
แต่ได้ถูกรื้อทิ้งโบสถ์และพระพุทธรูป เพื่อใช้บริเวณนั้นสร้าง
โรงเรียน ปัจจุบันบริเวณวัดยังมีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ อายุมากอยู่
หลายต้น และใกล้ๆกับวัดนี้ลงไปทางใต้มีวัดอยู่วัดหนึ่งชื่อ **วัดพัง**
หรือ **วัดเกาะ** ยังมีเนินดิน ซากอิฐ ซากพระพุทธรูป และซาก
ใบเสมาเหลืออยู่ จึงน่าจะสันนิษฐานได้ว่า บริเวณนี้คงเจริญมาก่อน
ในสมัยโบราณ

ในท้องที่ตำบลพรหมพิรามนี้ ยังมีวัดอีกวัดหนึ่ง คือ **วัดห้วยดง** ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้านห้วยดง ห่างจากแม่น้ำน่านไปทางทิศตะวันตกประมาณ ๔ กิโลเมตร ท้องที่ของหมู่บ้านห้วยดงนี้มีลำกลางผ่าน มีผู้เล่าให้ผู้เขียนฟังว่า ลำกลางนี้แยกจากแม่น้ำน่านผ่านหมู่บ้านห้วยดงไปจดกับแม่น้ำยมที่อำเภอบางระกำ เข้าใจว่าแต่เดิมคงเป็นแม่น้ำ ต่อมาแม่น้ำคงเปลี่ยนทางเดิน จึงทำให้ต้นเขินจนเป็นลำกลางในปัจจุบัน สำหรับหมู่บ้านห้วยดง และวัดห้วยดงนี้มีผู้เล่าว่า เดิมชื่อ “กสิยดง” แต่เพี้ยนมาเป็นห้วยดง บริเวณวัดยังมีซากของฐานโบสถ์วิหารเป็นอิฐก้อนใหญ่ ๆ อยู่มาก มีคนเคยขุดได้พระพุทธรูปบูชาหลายองค์ด้วยกัน แต่น่าเสียดายที่ผู้เขียนไม่สามารถจะขอชมพระพุทธรูปดังกล่าวนั้นได้ จึงสันนิษฐานได้ยากว่า บริเวณนี้จะเก่าแก่ถึงสมัยใด อย่างไรก็ตาม ก็น่าเชื่อได้แน่นอนว่าต้องเก่าแก่มาแต่โบราณ เพราะบริเวณหมู่บ้านนี้ยังมีวัดร้างที่ชาวบ้านเล่าให้ฟังอีกถึง ๑๓ วัด เท่าที่ปรากฏชื่อก็มี วัดเกาะ, วัดหัวแท, วัดกำแพง, วัดทะเล, วัดหลวงพ่อบ้าง, วัดช้าง, วัดโบสถ์, วัดหัวกุฎี และวัดตลาด เป็นต้น นับว่าน่าทำการสำรวจค้นคว้ากันอย่างละเอียด เพราะเป็นบริเวณที่มีแม่น้ำไหลผ่านแต่โบราณด้วย อาจจะเป็นชุมชนที่เจริญมาก่อนก็ได้

อีกวัดหนึ่งที่อยู่ในท้องที่ตำบลพรหมพิรามเช่นกัน ก็คือ

วัดสะพานหิน ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำน่านฝั่งตะวันตกใต้ที่ว่าการอำเภอ
 พรหมพิรามราว ๑ กิโลเมตรเศษเท่านั้น ที่เรียกวัดนี้ว่าวัดสะพาน
 หิน ก็เพราะไต้่วัดลงไปเล็กน้อย มีสะพานหินซึ่งเกิดขึ้นเองตาม
 ธรรมชาติ เรียกกันว่า *दान* เวลาฤดูแล้งน้ำลดสามารถเดินข้าม
 แม่น้ำน่านได้กล่าวกันว่าคนสมัยโบราณสร้างไว้ แต่คงมีตาม
 ธรรมชาติมากกว่า สำหรับบริเวณวัดสะพานหินนี้ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ
 น่านตอนโค้งเป็นข้อคอกพอดี โบราณวัตถุสถานเก่าแก่คงพังลงน้ำ
 ไปบ้างแล้ว ที่เหลืออยู่คือโบสถ์หลังหนึ่งซึ่งไม่มีผนัง มีเสาคู่
 แถว และมีใบเสมาหินขนาดใหญ่อยู่ ๑ ใบ ที่ซำรุคอีก ๒ ใบ
 ที่ริมแม่น้ำมีต้นโพธิขนาดใหญ่อยู่ ๑ ต้น อาจจะไค่นลงน้ำในไม่
 ช้าก็ได้

ท้องที่ของอำเภอพรหมพิรามมีชื่อสถานีรถไฟอยู่ชื่อหนึ่งคือ
หนองตม ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลวังม่วง อยู่เหนือที่ว่าการอำเภอ
 พรหมพิรามขึ้นไป และมีตลาดชื่อ ตลาดหนองตม เป็นตลาดที่
 เจริญกว่าตลาดตัวอำเภอเสียอีก เพราะตลาดหนองตมเป็นจุดศูนย์
 กลางของการค้าขายของประชาชนหลายตำบลด้วยกัน **หนองตม**
 จึงเป็นที่รู้จักกันดีกว่าวังม่วงซึ่งเป็นชื่อตำบล และพรหมพิราม
 ซึ่งเป็นชื่ออำเภอเสียอีก ตัวตลาดและสถานีรถไฟอยู่ปากตะวันออก
 ของแม่น้ำน่าน ถ้าไปตามถนนรถยนต์ปากตะวันตกของแม่น้ำน่าน

แล้ว จะข้ามฟากไปตามสะพานไม้ได้ในฤดูแล้งซึ่งน้ำตื้นมาก จึงสร้างสะพานไม้ข้ามแม่น้ำได้ เห็นอตลาดหนองตมขึ้นไปราว ๑ กิโลเมตร มีวัดอยู่วัดหนึ่งชื่อ *วัดวงษ์* เพราะอยู่ในท้องที่ตำบลวงษ์ และชื่อวงษ์นั้นมีผู้เล่าว่า เนื่องจากตำบลนี้มีแม่น้ำโค้งเป็นวง หรือเป็น *วงโค้ง* และคงเพี้ยนมาเป็นวงษ์ในภายหลัง สำหรับบริเวณวัดวงษ์ไม่มีโบราณวัตถุสถานที่เก่าแก่เหลืออยู่ มีแต่ต้นโพธิ์ขนาดใหญ่อยู่ถึง ๔ ต้น อายุคงไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ปี วัดวงษ์คงย้ายมาจากวัดอื่นที่ร้างไป เพราะมีผู้เล่าว่าบริเวณที่ไม่ไกลจากวัดวงษ์นั้นมีเนินดินอยู่ซึ่งมีคนไปถางทำไร่ไม่ได้ เพราะถ้าทำจะล้มป่วยลง และเห็นวัดวงษ์ขึ้นไปก็มีวัดร้างชื่อ *วัดสัก* แต่กำแพงลงน้ำเสียเป็นส่วนมาก ยังมีซากอิฐเหลืออยู่บ้าง มีคนเคยได้พระพุทธรูปองค์เล็ก ๆ หลายองค์ และมีวัดร้างอีกวัดหนึ่งชื่อ *วัดคงขี้เหล็ก* มีซากอิฐและต้นโพธิ์เหลืออยู่ นอกจากนี้ยังมีวัดร้างอื่น ๆ อีกหลายวัด แต่ไม่มีชื่อคงจะลืมเลือนกันแล้ว เช่นมีเนินดินอยู่แห่งหนึ่ง ชาวบ้านเรียกว่า *โคกโบสถ์* มีซากอิฐและบ่อน้ำเก่าอยู่บ่อหนึ่งซึ่งทำด้วยอิฐขนาดใหญ่ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าบริเวณตำบลวงษ์คงเป็นบริเวณที่มีความเจริญมาก่อนแต่สมัยโบราณอย่างแน่นอน

นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้รับฟังจากคำบอกเล่าของคุณครูละมัย

แสงมณี ครุใหญ่โรงเรียนวัดวงษ์องค์กว่า มีวัดร้างอยู่วัดหนึ่งชื่อ
ว่า วัดเขาบึง ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลทับยายเชียง เชียงเขาบึง ห่าง
จากตลาดหนองตม หรือสถานีรถไฟหนองตมประมาณ ๗ กิโลเมตร
ที่วัดร้างแห่งนี้เคยพบพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ปางห้ามญาติองค์หนึ่งสูง
ราว ๒ ฟุต เข้าใจว่าเป็นพระพุทธรูปสมัยอยุธยา เสียแบบสมัย
สุโขทัย คือมีพระเกตุมาลาเป็นเปลวเพลิงอย่างสมัยสุโขทัย แต่มี
ไทรพระศกอย่างสมัยอยุธยา และยังพบซากเสาศิลาแลงหุ้มปูนด้วย
วัดเขาบึงนี้ตั้งอยู่ใกล้กับบึงมีชื่อว่า บึงหล่ม มีถนนเลียบบไปตาม
ขอบบึง ซึ่งมีเหลืออยู่บ้างเป็นบางตอน สำหรับบึงหล่มนี้มีผู้เล่า
กันต่อๆ มาว่า เคยเป็นเมืองมาก่อน แต่ต่อมาพินดินได้ยุบหรือ
หล่มลงจึงเรียกว่า บึงหล่ม และใกล้ๆ กับบริเวณนี้มีหมู่บ้านชื่อ
“บ้านท้องโพลง” เข้าใจว่าเพี้ยนมาจาก “ท้องพระโรง” จึงทำ
ให้นำคิดว่า บริเวณนี้อาจจะเป็นเมืองโบราณมาก่อนจริงก็ได้
สำหรับถนนโบราณดังกล่าวแล้วนั้น คุณครูละมัย แสงมณียังเล่า
ให้ผู้เขียนฟังอีกว่า ยังพบแถบบ้านบึงด้วย อาจจะเป็นถนนโบราณ
จากเมืองบางยางผ่านเมืองนี้ไปยังสุโขทัยก็ได้ นอกจากนี้ยังมีลำน้ำ
เก่าผ่านบริเวณบึงหล่มนี้ด้วย คือจากเขาบึงผ่านบึงหล่ม ปัจจุบัน
เรียกว่าคลองมะเกลือ ไหลผ่านหนองตมเรียกว่า คลองหนองตม
ใต้หนองตมลงไปเรียกว่าคลองปากคลองฉลอง และคลองไปร่องนก

ไปออกแคว่น้อยที่สถานีรถไฟแคว่น้อย ผู้เขียนเองยังไม่เคยไปถึง บริเวณวัดเขาปั้งนี้ เพราะการเดินทางลำบาก ยังไม่มีถนนถึงและ ระยะทางก็ห่างจากหนองตมถึง ๗ กิโลเมตร แต่จากคำบอกเล่าตั้ง กล่าวมาก็พอจะทราบได้ว่า บริเวณดังกล่าวมานี้ น่าสนใจ น่าสำรวจ ค้นคว้าอย่างละเอียดอย่างยิ่ง

วัดอื่น ๆ ที่ผู้เขียนอยากจะแนะนำให้ท่านผู้อ่านรู้จักอีก ๒ วัด คือ *วัดทางไหล* (วัดมหาโพธิ์) และ *วัดสนามไชย* (วัดหนองแวม) ซึ่งวัดทั้งสองนี้ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลมะตองริมฝั่งแม่น้ำ น่านปากตะวันตก สำหรับ *วัดทางไหล* นั้นได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น วัดมหาโพธิ์ แล้วกลับเปลี่ยนชื่อเป็นวัดทางไหลอีกในปัจจุบัน ในบริเวณวัดไม่มีโบราณวัตถุสถานที่เก่าแก่ นอกจากต้นโพธิ์ขนาดใหญ่มีถึง ๕ ต้น ด้วยเหตุที่มีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ถึง ๕ ต้นนี้เอง จึงเปลี่ยนชื่อ วัดเป็นวัดมหาโพธิ์ จากการสังเกตขนาดของต้นโพธิ์ ก็พอสันนิษฐานได้ว่า วัดนี้เคยเป็นวัดเก่ามาก่อน จากคำบอกเล่า ของพระภิกษุในวัดว่ามีวัดร้างอยู่ใกล้ ๆ กับวัดทางไหลหลายวัดด้วยกัน เท่าที่ทราบชื่อก็มีวัดโนน (เคยขุดได้โบราณวัตถุ) วัดหลังบุง (ยังมีเนินดินเหลืออยู่) และวัดหนองตาทองเป็นต้น สำหรับวัดทางไหลนี้มีศาลาการเปรียญสวยงามแบบไทยอยู่หลังหนึ่ง คงสร้างราว ๕๐ ปี ขึ้นไป กับโบสถ์ที่สร้างขึ้นใหม่อีกหลังหนึ่ง อีกวัด

หนึ่งที่อยู่ใต้วัดทางไหลลงไปคือ **วัดสนามไชย** (วัดหนองแขม) ยังมีโบราณวัตถุสถานที่เก่าแก่คือ ซากของวิหารซึ่งเหลือผนังอยู่บ้าง ทางวัดได้สร้างหลังคาขึ้นใหม่ภายในวิหารมีพระพุทธรูปปูนปั้นองค์หนึ่งหน้าตักกว้างราว ๓ เมตร แต่ถูกซ่อมแซมเสียใหม่แล้ว ยังมีเค้าว่าเป็นพระพุทธรูปเก่าเข้าใจว่าสร้างสมัยอยุธยา และบนกุฏิท่านเจ้าอาวาสก็มีพระพุทธรูปสัมฤทธิ์หน้าตักกว้างราว ๑ เมตร อยู่องค์หนึ่ง เข้าใจว่าสมัยอยุธยาเช่นกัน

นอกจากวัดต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้กล่าวมาทั้งหมดนี้แล้ว ในท้องที่อำเภอพรหมพิรามยังมีวัดสำคัญอื่น ๆ อีกหลายวัดด้วยกัน ซึ่งผู้เขียนยังไม่มีโอกาสที่จะสำรวจได้ครบทุกวัด เนื่องจากบางวัดก็เดินทางไปถึงลำบาก เช่น ต้องไปทางเรือ ต้องเดินไปบ้าง เพราะไม่มีถนนรถยนต์ ถ้าหากผู้เขียนได้มีโอกาสเดินทางไปสำรวจเมื่อใด คงได้เขียนเล่าให้ท่านผู้อ่านได้อ่านกันแน่นอน วัดอื่น ๆ ที่ผู้เขียนยังไม่ได้เดินทางไปสำรวจ เช่น วัดกระบังมิ่งคลาราม วัดหอกลอง วัดท่าช้าง วัดหนองหม้อแกง วัดมะตูม วัดคลองเมมใต้ วัดนาซุม (วัดเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในท้องที่ตำบลท่าช้าง) วัดใหม่พรหมพิราม วัดเทพซุมนุม วัดกรับพวงใต้ วัดกรับพวงเหนือ วัดคลองตาล (วัดเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในท้องที่ตำบลพรหมพิราม) วัดมหาโพธิ์ วัดหาดใหญ่ วัดป่าสัก วัดวังวน

วัดวังไม้แก่น (ตำบลมะต๋อง) วัดสันติกาวาส วัดวงษ์อ้งตะวันออก
 วัดวงษ์อ้งตะวันตก วัดวังบ้านค่าน วัดคลองมะเกลือ วัดใหญ่-
 โพธิ์งาม วัดท่าสร้อย วัดเขาสมอเกล้า วัดทุ่งตาเปรี้ยว วัด
 ท้องโพลง (ตำบลวงษ์อ้ง) วัดทับยายเชียง ตำบลทับยายเชียง
 วัดบ้านซอง วัดบ้านบุง วัดตะลุกเทียม วัดใหม่ผ่องศรี วัดเชิงหวาย
 วัดบ้านบึง (อยู่ในท้องที่ตำบลศรีภิรมย์) จะเห็นได้ว่ามีวัดอีก
 หลายวัดที่ผู้เขียนยังไม่ได้เดินทางไปสำรวจ และยังมีวัดร้างอีก
 หลายวัดที่ผู้เขียนยังไม่ได้ไปสำรวจเช่นกัน คือวัดสัก วัดดงขี้เหล็ก
 วัดโคกสมอ (อยู่ในท้องที่ตำบลวงษ์อ้ง วัดพัง (วัดเกาะ) วัด
 หัวแท วัดกำแพง วัดทะเล วัดหลวงพ่อบำ วัดช้าง วัดโบสถ์
 วัดหัวภูฏี วัดตลาด (อยู่ในท้องที่ตำบลพรหมพิราม) วัดโนน
 วัดหลังบุง วัดหนองตาทอง (อยู่ในท้องที่ตำบลมะต๋อง) วัดเขาบึง
 ตำบลทับยายเชียง วัดท่าสำโรง วัดไผ่ถ้ำสุวรรณ (ตำบลท่าช้าง)
 วัดดงน้อย ตำบลหนองแฉม เป็นต้น เท่าที่กล่าววรายชื่อวัดมานี้
 เฉพาะที่ผู้เขียนสืบทราบมาจากแหล่งต่างๆ แต่ที่ยังไม่ทราบเข้าใจ
 ว่าคงมีอีกแน่นอน